

Бојана Поповић, *Примењена уметност и Београд 1918–1941* (каталог изложбе), Музеј примењене уметности, Београд 2011.

Међу новијим програмским тековинама домаћих музејских институција, слојевитом поставком и инструктивним каталогом истиче се изложба „Примењена уметност и Београд 1918–1941“ мр Бојане Поповић. Приређена у ауторкином матичном Музеју примењених уметности, тематском обухватношћу уочљиво надмашује досадашња представљања тог значајног сегмента наше међуратне културе. Њоме се систематично заокружују, али и плодно продубљују, историографска запажања о карактеру заступљеног материјала.

Иако историјски недуго, међуратно раздобље српске уметности је и овом надахнутом презентацијом потврђено као динамично и вишеслојно. Сагледано у контексту преовлађујућих духовних, идеолошких и естетских усмерења, његово еманципаторство је препознато и на пољу примењених уметности. Ауторкином селекцијом по први пут су равноправно обједињене све релевантне области примењене уметности, од којих су неке управо у то време досегле квалитативни зенит (фасадна и ентеријерна скулптура, витраж, намештај).

Осим као темељита допуна постојећих научних тумачења, изложба представља круну музеолошког и историографског рада колегинице Поповић, чији су претходни прилози (монографија о моди у Београду између два рата, изложба „Класици модерне“, егземплярни чланци о учешћу Краљевине СХС на париској изложби 1925. год. и керамици и порцелану Душана Јанковића) свесрдно прихваћени у ширим стручним оквирима. Као дугогодишњи кустос, а потом и музејски саветник, пионирски је утемељила проучавања недовољно расветљених феномена наше међуратне уметности.

Најновије истраживање систематично је спровела у престоничким приватним збиркама, државним архивима, музејским депоима, заводима за заштиту споменика културе, хемеротекама и библиотекама, али и испред и унутар знаменитих међуратних здања. Осим истанчаном изложбеном поставком, ауторкин труд је резултирао исцрпним, примерно графички опремљеним каталогом (Д. Парацки), систематизованим на 263 стране. Он уверљиво сведочи о ширини захватања у проблематику престоничке примењене уметности, на којима и почива избалансиран текстуални наратив. За разлику од пословично шутирих и недоречених каталожских публикација, ауторка развија заокружен синтетички стил излагања, следећи објективистичку традицију интегративних историографских приступа који су у епохи постмодерног нарцизма неоправдано заобилажени као „конзервативни“.

Поглавља каталога су функционално одељена на главне проблемске и типолошке тематске целине које су ауторку закупулале током истраживања београдске примењене уметности: „Примењена уметност у очима савременика“, „На изложбама“, „У школама“, „Уметници/Уметнице“.

„Декоративна скулптура“, „Декоративно сликарство“, „Ентеријер и намештај“, „Обрада метала“, „Текстил“, „Керамика“, „Примењена графика“, „И на крају“, „Каталог изложених дела“, „Биографске белешке“ и „Литература“. У чврсто конструисаној прегледној форми издвојених поглавља, представљене су различите области примењене уметности и коментарисана кључна остварења. Мноштво подтема унутар конзистентног наратива осветљено је језгровито, комбиновањем монографског и расправног метода. Уз сазнајно обогаћивање расположиве фактографије, ненаметљиво су ревидиране поједине превазиђене атрибуције, датовања, класификације и стилске карактеризације.

Овим исцрпним каталогом продубљено је тумачење историје примењених уметности на читавом ексјугословенском простору, будући да је Београд на њему продукцијски предњачио ангажујући ствараоце различитих националности. Следио је стилове са европског запада (еклектику, модернизам, класицизам, ар деко), али и усвајао прилоге руске емиграције и тековине националног „слога“, често обогаћене наносима југословенства, јер се традиционална мултикултуралност његових просвећених наручилаца од 1929. год. прилагођавала растућој фаворизацији унитаризујућих уметничких програма. Отуд, уз мноштво афирмативних оцена упућених носиоцима различитих области примењене уметности, ауторкиним излагањем провејава и оправдана критика мање инвентивних остварења државне културе, која су испуњавала сале, витрине и фасаде репрезентативних управних здања.

Проучавања београдске фасадне и ентеријерне скулптуре, а поготово дизајна намештаја и примењене графике, овим разматрањима добијају темељни подстицај. Уз то, аналитички сегменти књиге посвећени осталим областима примењене уметности, сагледани кроз еманципацију жена стваралаца, специјализацију школства, изложбе и друштвену афирмацију водећих личности, такође подстичу нова истраживања.

Као извор драгоцених сазнања и поткрепљених закључака, каталог Бојане Поповић ће дуго представљати незаобилазно полазиште за сва будућа проучавања југословенске међуратне примењене уметности, али и репрезентативне архитектуре, сликарства, скулптуре, дизајна, уметничке критике, теорије, педагогије, тржишта и утицаја духа времена на развој ликовног стваралаштва. Отуд ће га прилежно користити генерације стручњака различитих усмерења, заинтересоване за историографску едукацију, колико и за потпуније вредновање опуса предводника тадашње примењене уметности: Драгутина Инкиострија, Петра Палавичинија, Сретена Стојановића, Душана Јанковића, Маргите Предић, Миле Богдановић, Николаја Краснова, Бранка Шотре, Милоша Бабића, Драгослава Стојановића, Михајла С. Петрова, Васе Поморишца и других. Захваљујући опширном резимеу на енглеском језику, као и двојезичним легендама испод илустрација, репрезентативни каталог је пријемчив и иностраној стручној публици.

*Александар Кадјевић
Универзитет у Београду,
Филозофски факултет – Одељење
за историју уметности*